

## การป้องกันมิให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่ : กรณีการจัดซื้อจัดจ้าง

---

### ผลประโยชน์ทับซ้อนหรือการขัดกันของผลประโยชน์ (Conflict of Interest)

สถานการณ์ที่ปัจเจกบุคคลหรือบริษัทอยู่ในฐานะที่จะแสวงหาประโยชน์จากตำแหน่งวิชาชีพ หรือตำแหน่งราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือบริษัท กรณีผลประโยชน์ขัดกัน โดยสภาพไม่ได้หมายความมีการกระทำผิดเกิดขึ้น แต่ในทางวิชาชีพหลายแขนงเป็นไปได้ที่จะไม่เกิดกรณีการขัดกันทางผลประโยชน์เป็นครั้งเป็นคราว สภาพการณ์ที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนอาจเป็นปัญหาทางกฎหมาย ถ้าบุคคลพยายามที่จะใช้อิทธิพลโน้มน้าวการตัดสินใจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ตัวอย่างของผลประโยชน์ทับซ้อน เช่น เป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจในกรณีที่ตัวเองมีผลประโยชน์ได้เสียอยู่กับเรื่องดังกล่าว การทำงานภายนอกโดยงานนั้นมีผลประโยชน์ขัดกับงานปกติที่ทำอยู่หรือ การจัดซื้อจัดจ้างจากบริษัทที่เป็นญาติโยมหรือตัวเองเป็นเจ้าของกิจการ

### ประเภทหรือรูปแบบการขัดกันของผลประโยชน์

- การขัดกันของผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจส่วนตัว เป็นกรณีที่ผลประโยชน์สาธารณะกับผลประโยชน์ส่วนตัวเกิดอยู่กันคนละฟาก อาทิ ประเด็นเกี่ยวกับผลประโยชน์ในธุรกิจที่เป็นเจ้าของเป็นการส่วนตัว
- การขัดกันของผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจภายนอก เป็นกรณีที่บุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องในธุรกิจการงานหลายอย่างโดยมีธุรกิจการงานหลัก ๆ ของตนเองอยู่แล้ว และผลประโยชน์ในการงานหลักเกิดอยู่คนละฟากกับผลประโยชน์ในการงานของ

### ประเภทหรือรูปแบบการขัดกันของผลประโยชน์

- การขัดกันของผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับเครือญาติ เป็นกรณีที่เครือญาติจะเข้ามามีบทบาทในธุรกิจการงานของตน หรือกรณีที่ธุรกิจการงานของตนจะต้องใช้บริการใด ๆ จากธุรกิจการงานของญาติอาจทำให้ตนเกิดเห็นแก่ประโยชน์ส่วนครอบครัวหรือเครือญาติ และกระทำการทุจริตต่อธุรกิจการงานของตนได้ ในหลาย ๆ หน่วยงานจึงมีการกำหนดมิให้เจ้าหน้าที่ของตนประกอบธุรกิจกับเครือญาติของตัวเอง
- การขัดกันของผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับมิตรสหาย เป็นกรณีที่บุคคลจะเข้าทำธุรกิจการงานกับมิตรสหายของตน คล้าย ๆ กับกรณีของเครือญาติดังกล่าว พฤติกรรมไม่เหมาะสมอย่างอื่นบางที่ก็จัดเข้าพวกเป็นการขัดกันของผลประโยชน์ อาทิ การรับสินบนซึ่งอาจจัดเข้าเป็นการทุจริตในตำแหน่งหน้าที่ อีกประเภทหนึ่งด้วยก็ได้ ตลอดจนการใช้อำนาจหน้าที่ ทรัพย์สิน ทรัพย์สิน หรือ บุคลากรของหน่วยงานของตนเพื่อประโยชน์ส่วนตัวซึ่งก็อาจจัดเข้าเป็นการฉ้อโกงได้อีกประเภทหนึ่ง เป็นต้น

## พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542

พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 30 พฤศจิกายน 2542 มี 16 มาตรา ได้กำหนดลักษณะความผิดและโทษที่จะได้รับในกรณีต่าง ๆ สรุปสาระได้ดังนี้

### 1.1 ผู้เสนอราคา

- ร่วมกันในการเสนอราคาเพื่อให้ประโยชน์ มีโทษจำคุก 1 – 3 ปี ปรับ 50%
- ให้ ขอให้ รับว่าจะให้ (รวมผู้รับ) มีโทษจำคุก 1 – 5 ปี ปรับ 50%
- ช่มชู้ใจ โดยใช้กำลังประทุษร้าย/ขู่เข็ญ มีโทษจำคุก 5 – 10 ปี ปรับ 50%
- ใช้อุบายหลอกลวง มีโทษจำคุก 1 – 5 ปี ปรับ 50%
- โทษทุจริตเสนอราคาสูง/ต่ำ ไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ มีโทษจำคุก 1-3 ปี ปรับ 50%
- นิติบุคคลกระทำความผิดให้ถือว่าผู้บริหารเป็นตัวการร่วม

### 1.2 เจ้าหน้าที่ของรัฐ

- รู้ ครอบรู้ แต่ไม่ยกเลิกการดำเนินงาน มีโทษจำคุก 1 – 10 ปี ปรับ 20,000 – 200,000 บาท
- ออกแบบ กำหนดราคา / เงื่อนไข / ผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อช่วยกีดกันผู้เสนอราคา มีโทษจำคุก 5 – 20 ปี / ตลอดชีวิต ปรับ 100,000 – 400,000 บาท
- กระทำการมิให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม มีโทษจำคุก 5 – 20 ปี / ตลอดชีวิต ปรับ 100,000 – 400,000 บาท

### 1.3 ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง / กรรมการ / อนุกรรมการกระทำการต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อจูงใจ จำต้องยอมรับการเสนอราคา

- มีโทษจำคุก 7 – 20 ปี / ตลอดชีวิต ปรับ 140,000 – 400,000 บาท

## ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยวินัยทางงบประมาณ และการคลัง พ.ศ.2544

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการควบคุมการเงินของรัฐเพื่อให้ระบบการควบคุมการตรวจสอบการเงินแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีวินัย จึงออกระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยวินัยทางงบประมาณและการคลัง พ.ศ.2544 มี 52 ข้อ 2 หมวด

ส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ปฏิบัติงานด้านการพัสดุโดยตรง ได้แก่ หมวด 1 ส่วนที่ 2 โทษปรับทางการปกครอง ซึ่งได้กำหนดโทษเป็น 4 ชั้น คือ

**โทษชั้นที่ 1** ปรับเท่ากับเงินเดือน 1 เดือน ได้แก่ มีหน้าที่ปิดประกาศ จัดส่งเอกสาร ละเลยไม่ปิดประกาศหรือจัดส่งหรือเผยแพร่

**โทษชั้นที่ 2** ปรับเท่ากับเงินเดือน 2 – 4 เดือน ได้แก่ มีหน้าที่เบิกจ่ายพัสดุ จัดทำบัญชี ไม่ปฏิบัติหรือปฏิบัติไม่ถูกต้อง

**โทษชั้นที่ 3** ปรับเท่ากับเงินเดือน 5 – 8 เดือน ได้แก่ มีหน้าที่พิจารณาผล ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามเงื่อนไข โดยรู้ หรือควรจะรู้ เกิดความเสียหาย

**โทษชั้นที่ 4** ปรับเท่ากับเงินเดือน 9 – 12 เดือน ได้แก่ มีหน้าที่ ดำเนินการจัดซื้อ จัดจ้าง ปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติโดยมิชอบ แบ่งแยกวางเงินจัดซื้อจัดจ้าง

ระเบียบพัสดุฯ จะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกฎหมายฉบับนี้ในหลายขั้นตอน โดย กวพ. ได้มีหนังสือสำนักงานนายกรัฐมนตรี ที่ นร (กวพ.) 1305/ว2436 ลงวันที่ 15 มีนาคม 2543 แจ้งให้ส่วนราชการทราบและถือปฏิบัติตามข้อวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ให้ถือว่าคำสั่งในการดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุดังต่อไปนี้เป็นคำสั่งทางปกครอง

1. การสั่งรับหรือรับคำเสนอขาย รับจ้าง แลกเปลี่ยน ให้เช่าซื้อ หรือเช่า
2. การสั่งอนุมัติซื้อ จ้าง แลกเปลี่ยน เช่า ขาย หรือให้เช่า
3. การสั่งยกเลิกกระบวนการพิจารณาคำเสนอ
4. การสั่งเป็นผู้ทำงาน

ดังนั้น ในการดำเนินการตามระเบียบพัสดุฯ ในขั้นตอนต่าง ๆ ข้างต้น จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมายฉบับนี้ด้วย

### พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539

เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจโดยผิดพลาดจะต้องรับผิดทางละเมิด เพื่อเป็นการจำกัดขอบเขตความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐลง ให้เป็นไปอย่างเป็นธรรม เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ปฏิบัติงานด้านการพัสดุ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 ซึ่งมีผลใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน 2539 มีสาระสำคัญ หัวข้อใหญ่ ๆ 2 หัวข้อ คือ

1) กรณีที่เกิดละเมิดขึ้นแก่เอกชน สรุปได้ว่ากรณีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการไปตามหน้าที่แล้วเกิดละเมิดขึ้นแก่เอกชน หน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่นั้นสังกัดอยู่ต้องเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในผลแห่งละเมิดนั้น แต่ถ้การละเมิดนั้นไม่ได้เกิดจากการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้เสียหายจะต้องฟ้องตัวเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดเท่านั้น จะฟ้องร้องหน่วยงานไม่ได้

2) กรณีที่เกิดละเมิดขึ้นแก่หน่วยงานของรัฐ สรุปได้ว่าถ้การละเมิดนั้นไม่ได้เกิดจากการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องบังคับไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ถ้เกิดจากการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกรณีกระทำละเมิดต่อเอกชน และเจ้าหน้าที่จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่หน่วยงานของรัฐ ก็ต่อเมื่อได้กระทำไปโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

หนังสือกระทรวงการคลัง ด่วนที่สุด ที่ กค.0406.2/ว.66 ลงวันที่ 25 กันยายน 2550 เรื่อง แนวทางการกำหนดสัดส่วนความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

### “ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัสดุ”

#### 1. การจัดจ้าง/จัดซื้อ ราคาแพง

##### 1.1 วิธีการจัดซื้อ/จัดจ้างไม่ถูกต้อง

- กก.พิจารณาผล 60%
- ฝ่ายพัสดุ 20%
- ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น-กลาง/ผู้ผ่านงาน 10%\*
- ผู้บังคับบัญชาชั้นสูง/ผู้อนุมัติ 10%\*

\* ถ้ไม่ผ่าน จนท.ฝ่ายพัสดุ เพิ่มเป็น 20% หรือ 40%

## 1.2 กำหนดราคากลางสูงกว่าความเป็นจริง

### (1) ใช้ค่า Factor F / ราคาวัสดุไม่ถูกต้อง

- กก.กำหนดราคากลาง 70%
- ฝ่ายพัสดุ 15%
- ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น-กลาง/ผู้ผ่านงาน 10%\*
- ผู้บังคับบัญชาชั้นสูง/ผู้อนุมัติ 5%\*

\* ถ้าไม่ผ่าน จนท.ฝ่ายพัสดุ เพิ่มเป็น 20%, 10% หรือ 30%

### (2) คำนวณปริมาณงานผิดพลาด

- กก.กำหนดราคากลาง 100%
- ฝ่ายพัสดุ -%
- ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น-กลาง/ผู้ผ่านงาน -%
- ผู้บังคับบัญชาชั้นสูง/ผู้อนุมัติ -%

## 1.3 ไม่คัดเลือกผู้เสนอราคาต่ำสุดที่มีคุณสมบัติถูกต้อง ตามเงื่อนไขที่กำหนด

- กก.เปิดซอง/พิจารณาผล 60%
- ฝ่ายพัสดุ 15%\*
- ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น-กลาง/ผู้ผ่านงาน 15%\*
- ผู้บังคับบัญชาชั้นสูง/ผู้อนุมัติ 10%\*

\* ถ้า จนท.ฝ่ายพัสดุ/ผู้ผ่านงาน ทักท้วงแล้ว ผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจสั่งอนุมัติ ให้ผู้อนุมัติรับผิดชอบ 40% (ผู้ทักท้วง ไม่ต้องรับผิดชอบ)

## 2. การตรวจการจ้าง/ตรวจรับพัสดุ ไม่ถูกต้อง

### 2.1 การก่อสร้างไม่เป็นไปตามแบบรูปราชการ

- กก.ตรวจการจ้าง 30%
- ผู้ควบคุมงาน 50%
- ฝ่ายพัสดุ -%\*
- ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น-กลาง/ผู้ผ่านงาน 10%\*
- ผู้บังคับบัญชาชั้นสูง/ผู้อนุมัติ 10%\*

\* ถ้าผู้บังคับบัญชาไม่น่าจะรู้ว่าไม่เป็นไปตามแบบรูปราชการ ไม่ต้องรับผิดชอบ เปลี่ยนสัดส่วนเป็น 40/60 (กก.ตรวจการจ้าง/ผู้ควบคุมงาน)

### 2.2 ส่งของไม่ตรงตามสัญญา

- กก.ตรวจรับ 60%
- ฝ่ายพัสดุ 20%\*
- ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น-กลาง/ผู้ผ่านงาน 10%\*
- ผู้บังคับบัญชาชั้นสูง/ผู้อนุมัติ 10%\*

\* ถ้า จนท.ฝ่ายพัสดุ/ผู้บังคับบัญชาไม่น่าจะรู้ว่าการส่งของไม่ตรงตามสัญญา ไม่ต้องรับผิดชอบ เปลี่ยนสัดส่วนเป็น กก.ตรวจรับ 100%

### 3. ไม่เรียกค่าปรับกรณีส่งมอบงาน/ของ ล่าช้า

- กก.ตรวจการจ้าง/ตรวจรับ 70%
- ฝ่ายพัสดุ 10%\*
- ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น-กลาง/ผู้ผ่านงาน 10%\*
- ผู้บังคับบัญชาชั้นสูง/ผู้อนุมัติ 10%\*

\* ถ้า จนท.ฝ่ายพัสดุ/ผู้บังคับบัญชาไม่อาจทราบข้อเท็จจริงว่ามีการส่งมอบล่าช้า ไม่ต้องรับผิดชอบ เปลี่ยนสัดส่วนเป็น กก.ตรวจรับ 100%

.....